

Tiedonantoja

Mustahaikara *Ciconia nigra* Suomessa 1700-luvulla

ESA LEHIKONEN

Selvitellessäni kesän 1974 aikana Kauvatsan Puurijärven kehitystä ja linnuston nykytilaa, jouduin tutustumaan myös eräisiin vanhoihin kirjallisuustietoihin. Kauvatsan kunta, joka nykyään kuuluu Kokemäkeen, on aikaisemmin kuulunut Huittisiin (ns. Suur-Huittinen). Tästä alueesta on Efraim Carenius laatinut v. 1759 pitäjänkuvauksen, jossa tarkastellaan myös alueen luontoa ja mm. linnustoa. Muiden mielenkiintoisten tietojen (esim. Teri-Metto so. Korpimetso) ohella se sisältää seuraavan lainaamani selostuksen lintulajista, joka kuvauksen mukaan on selvästi mustahaikara ja jossa esitetyt tiedot näyttävät osoittavan lajin esiintyneen 1700-luvulla Suur-Huittisten alueella.

"*Ardea Nigra*, Fenn. Haikara, Nälkäkurki. Den Lärda Probsten och Kyrckoherden härstädes, herr Nils Idman, som i Natural-Historien äger insigt, och för denna Wettenskapen fattadt mycket nöije, han har haft tilfalle, at en gång jämnföra den Swarta Tranan med den Beskrifning, som öfwer *Ardea Nigra*, i Faun. Svec. N:o 135, finnes införd: men funnit denne som här wistas, wara ifrån den något olika. De kjänne-märken han i haft upsatt, äro följande:

Hufwud, Hals, Rygg, Wingar och Stjert, Swarta.

Bröstat och Buken, Hwit.

Näfwet och Fötterne, Hög-röda.

Näfwet dubbelt längre och tjockare, än på andra Tranor: men Stjerten kortare, än på dem.

I storlek är denne mindre än *Ardea Grus*.

Denna Swarta Trana wistas i Måsar, och på denna Sokns flacka Ängar; Föder sig af Grodor och Wattu-Insekter, dem hon i Wattu-pussar och på Stränderne uppsöker, samt springer efter; Är mycket Folkskygg. Wisar den sig när in til Byarna, är det tekn, til snart instundande Rågn. Af dessa Tranor ses sällan flera, än 1, 2, 3, om Året. Wisa sig flera på en gång, anses det af Allmogen, för tekn til Missväxt af mycken Wäta, hwarföre hon ock kallas Nälkäkurki. Om Währen, i slutet af April Månad, flytter denne Fogel sig hit, Söder-ifrån: och wistas här, til Augusti Månad. Af deras berättelse, som warit fångna i Siberien, har han hört, at sådane Swarte Tranor, som desse äro, skola där i Orten mycket finnas."

Linnun kuvaus on hyvin yksityiskohtainen ja

täsmää hyvin käsikirjatietoihin. Sama pätee lajin elintapojen kuvauksiin ja tietoon sen esiintymisestä Siperiassa. Vaikka Carenius ilmoittaa Idmanin itsensä vain kerran voineen tutustua lajiin, viittaa muu teksti selvästikin säännöllisempään esiintymiseen.

Mustahaikaran levinneisyysalueen tiedetään supistuneen luoteisosassaan (esim. Ruotsissa) ja kantojen vähentyneen. Tärkeimpänä syynä lienee ollut tämän suhteellisen aran lajin kohdalla maanviljelyksen ja asutuksen leviäminen sen vanhastaan asuttamille erämaa-alueille. Suur-Huittisissa on maanviljelykseen siirrytty voimakkaammin 1700-luvun aikana (VIIKKI 1973). Tätä ennen alueella on ollut selvä erämaaleima ja siten se on voinut varsin hyvin sopia vaikka mustahaikaran pesimisalueeksi. Von HAARTMAN ym. (1963) pitävät vanhimpina mustahaikarahavaintona meillä Iisalmissa vuonna 1810 tehtyä eivätkä ota kantaa lajin aikaisempaan mahdolliseen esiintymiseen tai pesimiseen maassamme.

Kirjallisuutta

CARENIUS, E. 1759: Academiskt Försök Til en Physico-Oeconomisk Beskrifning Öfwer Hwittis Soken i Björneborgs Län. — P. A. Gaddin kokoelma, Turun yliopiston kirjasto.

V. HAARTMAN, L., O. HILDÉN, P. LINKOLA, P. SUOMALAINEN & R. TENOVUO 1963: Pohjolan linnut värikuvain, 1. vihko. — Helsinki.

VIIKKI, R. 1973. Suur-Huittisten pitäjän historia. II. — Vammala.

Summary: *The Black Stork in Finland in the 18th century*

According to an old study by E. Carenius (1759), the Black Stork occurred regularly in the extensive forest and marsh areas of SW Finland in those days. The description of the species and its habits is very detailed and fits well with our present knowledge. Nowadays the Black Stork is only a rare vagrant in Finland.